

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Regula Dominus quae pars

[Straßburg], [um 1493]

Regule cougruitatū

[urn:nbn:de:bsz:31-290450](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-290450)

Regule congruitatū.

10 Prima regula cōgruitatū grā

maticaliū est ista. **O**mne adiectiuū siue sit noīale siue pnoī minale siue picipiale debet cōuenire cū suo substātiuo i tri bus. scz in numero. in genere. et in casu.

Exemplū de adiectiuo

Nominali	Pronoīali	Partipiali	vt	Albus equus
				Deus equus
				Vir timēs deū.

Un̄ versus. **E**st adiectiuū substātiuo sociandū. In sili gñe nūero casu si miliqz. **Q**uid est nomē adiectiuū. est illud qd tres hz articulos. vt hiet hec et hac felix. vel tres voces. vt albus alba albū. meus mea meū. lectus lecta lectū. **N**omen substātiui est illud qd vnū tm̄ habet articulo lum. vt hic equus. **U**el duos ad summū. vt hic et hec homo.

Seconda regula est ista. **D**emonstratiuū r suū demonstrabile de bent puenire in gñe in nūero et in casu. **E**xemplū vt ille vir. illa mulier. illud aīal. vñ vers⁹.

Adiectiua velut substātiuis sociāf. **S**ic demonstratiua demonstrat iūgere debes. **D**emonstratiua pnoīalia p̄ m̄tia sunt q̄tuor. scz. ego. tu. ille. et hic. **I**lle aliqñ so ē dem̄ratiuū. ali qñ relatiuū. **E**xemplū vbi dem̄ratiuū erit. vt dicēdo. ille hō currit. **R**elatiuū. vt dicēdo. **P**etr⁹ currit ille mouet. **D**eus tuus iū⁹ n̄r vt n̄ras et vestras sūt dem̄ratiua deriuatiua. **E**t rōne possessionis sūt adiecti ua r cōstituūt constructionē adiectiuale. vt meus alius.

Tertia regula est ista. **R**elatiuū r suū antecedēs debēt puenire i gñe in nūo. et aliqñ i p̄sona r casu. vt dicēdo. **J**ohes legit qd di spurat. ibi cōueniūt i gñe i nūero r in casu r i p̄sona. **S**ilr hic. video ho minē quē diligo. vñ vers⁹. **S**ūt gen⁹ in p̄ma numer⁹ p̄sona notanda.

Hec cōcordare dñt cū p̄eunte. **A**liqñ tm̄ seruata congruitate discōueniūt in casu. vt dicēdo. **J**ohes currit quē video. **A**liqñ etiā discōueniūt in p̄sona et in casu. vt dicēdo. ego sum quē vides. et p̄pter hoc dictū est i re gula. aliqñ in p̄sona r in casu. **R**elatiua pnoīalia sunt quinqz. scz. **J**esu⁹ ip̄e sui. et ille. qd ēr aliqñ est dem̄ratiuū. **E**t vnū noīale scz qd. qd est relatiū sube. **S**z talis q̄lis tātus r quātus sūt relatiua accidētis. de q̄to nō dz intelligi reglā p̄ns. **D**ecent aliqñ etiā discōueniūt i gñe cū suo antecedēte. vt p̄tz dicēdo. **T**alis est nilus q̄lis est mare.

Quarta reglā ē ista. **I**ntrogatiuū r suū responsiuū dñt puenire in casu. vt q̄rēdo. **Q**uis vocat. et r̄dēdo iacoby. q̄lis ē iohes. et r̄dēdo. iust⁹ puus. quātus est iacoby. et r̄dēdo. magn⁹ puus. q̄r sūt scolares i scol. et r̄dēdo. vn⁹ duo tres. q̄rennis es. et r̄dēdo quinquē nis. q̄rtus es i ordie. r̄dēdo. p̄im⁹ secūd⁹ tert⁹. cui⁹ ē ensis. r̄ r̄den do. euādri⁹. cui⁹ ē iohes. r̄ r̄dēdo. ital⁹. **A**lia exēpla p̄ oēs cas⁹ excepto vtō. **Q**uotuplex ē palliū tuū. simplex duplex. **C**uius filiys es. nicola⁹.

b ij

Regule congruitatū

in didisti librū. petro. Que qris. henricū. A quo didicisti grāmaticā a magro. vii. ver. 9. Quæstiuua pares optar. Silr. In q casu qris in eodē tridere iuberis. Itē. Dant qno qua quartū. sed vbi dabit vnde q sextū. Quo petit ad. qua per. in vbi. de petit vnde.

Quinta regla est ista. Suppositū et appositū debēt uenire i numero i psona et in rectitudine casuali. vt dicēdo. magr legit. Vnde versus. Inter appo et suppositū ueniētia qro. Que sunt psona uumer⁹ casus et hūdo. Nota p rectitudine casualē intelligit q suppositū sit ill⁹ casus que appositū reqrit. vt si appositū sit sbū psonale finiti modi tūc suppositū dz esseret. vt magr legit. Si aut appositum est verbū ipsonale siue infiniti modi tūc suppositū dz eē obliqu⁹. vt mihi placet bibere. Suppositū est id de q loquit. Appositū est qd de alio ro dicit. vt dicēdo. Magr legit. actus legēdi dz de magro. q magister est suppositū. et legit est appositū. Vel sic. Suppositū ē casuale a pte ante rectū a sbū. Appositū dō est verbū a q regit suppositū.

Sexta regla ē ista. Dñ duo sba ponunt i eadē orōe priali sine iunctōe media tūc vñ eoz dz poni in infinitiuo. vt dicēdo. Uolo legere. cupio studere. desidero māducare. vii. sūs. Cum verbo sbū sil sociat in vñ. Tūc reliquū quinti debet eē modi.

Septima regla ē ista. Dñ duo nota substātiua ad diuersa pntia ponunt i eadē orōe priali sine iunctōe media tūc vñ eoz dz poni i gto. vt dicēdo. Liber aristotel. caputū iohis. vii. sūs. Si substātiua velis iungere bina. Tūc reliquū reliq iunges in gto.

Octaua regla est ista. Coniunctio copulatiua et disiunctiua copulans dictōes casuales dz iungere siles casus añ et post. Exemplū de iunctōe copulatiua. vt petrus et paulus currūt. Exemplū de iunctōe disiunctiua. vt petrus vel paulus currunt. Tūc sūs iungere similes debet iunctio casus.

Nona regla ē ista. Singulare geminatū p iunctōz copulatiua copulatum tentā eqpoller nūero pli. vt dicēdo. dñs et seru⁹ pca tur. Silr. audio primā et secundā pres. Tūc sūs. Plurali geminata duo sunt assimilata. Que primi numeri sunt ast p et associata.

Decima regla est ista. Verba subnātiua. sba vocatiua. et sba silem vim hntia: debēt hēre siles casus añ et post. Exemplū de sba vocatiua. vt ego suz homo. Exemplū de verbo vocatiua. vt ego vocor iohannes. Exemplū de verbo silem vim habente. vt ego ordinoz pi byter. vii. vers⁹. Sepe vocās sbū sibi vult apponere rectū. Et subm vl qd vim suat eoz. Por siles dz iungere casus.

Undecima regla ē ista. Verbū transitiuū narū est regere obliquū a pte post. vt dicēdo. Legō librū. Dia em gto vel drō vel actō vel ablatiuo iungunt. Stō. vt misereoz tui. Drō. vt in sil

Regule congruitatū

dior tibi. Actō. vt metuo te. Ablatiuo. vt fruor illa re. recedo a te. disco a te. Sed verbū absolūtū post senō regit casuz sine auxilio ppositōis posite expisse vel subintellecte. vt vado ad scolas. nisi sit actūs sue significationi. pportionalis sicut ē actūs frans ppiā rē verbi vel aliqd reqsitū sicut psequēs ad rē verbi. vt loqr sermonē. ambulo viā. Et aliq illoz regūt grām. vt misereor tui. aliqua datiuū. vt parco tibi. aliq abltm vt sedeo scamno.

Dodecima regla est ista. Prepositōes separte actō vel abltō casui adiungunt. vt ad patrē apd villā. vt i donato. Itē sciendū q trīgita sūt q regūt actm casuz. et qndecim ablatiuū. et qnq actm r ablatiuū sūt. vñ verius. Ter denas qtro. ter quinq iungito sexto. Sunt tñ quinq q famulantur vtriqz.

Dedecima regula est ista. Impsonalia verba oia obliq casibz adiungū. Triā grō. scz. interest. refert. r est captū. p pincer. vt regis interest. regine refert. p is ē succurrere pio nato. Octo dō. s. ptingit. euenit. accidit. placet. liber. licet. liq. varat. Et qdā addit. Cōpetit sup petis expetit pstat est et fit. vt mibi licz. tibi placet. mibi pstat sic eē sicut dicis. mibi est bñ. tibi sō male. fiat mibi sū sōbz tuū. Nou ē actō. s. iū/uar. decet. delectat. oportet. penitet. teder. miseret. piget. r pudet. vt me decz legere. illū delectat bibere. me penitet peti. Impsonalia regētis ablatiuū passiuē sū vocis. vt a me stat. a te currit. ab illo legit. et nō sū in certo nūo. vñ verū. Iste dat casus passiuis a vel ab pēunte.

Decima quarta regula est ista. Sicut noia adiectiua fixis adijciuntur. ita aduerbia verbis. Vñ sicut pgrue dicim. prudēs homo. sic etiā pgrue dicim. prudēter disputat.

Decima quinta regla est ista. Adūbiū vocādi vel hortādi ipoztāf exercitationē natū est pstrui cū vrō a pte post. vt o petre. o iohēs.

Decima sexta regla est ista. Quēcūq casuz regit nūs eundē regūt oēs ei obliq. vt sicut iste nūs rex regit grām dicēdo. rex francie. sic etiā ei obliq. vt regis frācie. regi frācie. regē frācie. o rex francie. a rege frācie. vñ verū. Quē casum rect. eundē regit inflectio eius.

Rex troie regis troie regi qz troie.

Decima septima regula est ista. Quēcūq casum regit positiu eundem regūt ppatiu r suplatiuus ab ipō descendētes. vt sicut ille positiu diues regit ablatiuū dicēdo. diues auro. sic ē ille cōparatiu ditior. vt ditior auro. r ille suplatiu ditissim. vt ditissim auro. vñ s.

Quā sibi structurā prim. oprat grad. Illā supmus medi. sp seruabit

Decima octaua regula est ista. Quēcūq casum regit eandē. indicatiu eundē regūt oēs modi. oia supina. gerūdia r pich. pia ab ipō descendētia. vñ versus. Quēcūq casum regit mod. initialis. Illū quicqz modus r rpa queqz requirūt. Infinita supina ger.

b iij

Regule congruitatū.

undia participantis. Obliquis et nō rectis hec regula datur. Ut sicut hoc verbū lego regit illū actū grāmaticā. dicēdo. Lego grāmaticā. Sic etiā impatiuus. Age grāmaticā. et optatiu. vt vtinā legerē grāmaticā. et cōiunctiu. vt lego grāmaticā. et infinitiuus. vt volo legere grāmaticā. et supina. vt vado lectū grāmaticā. et venio lectū grāmaticā. et gerūdia. vt causa ledēdi grāmaticā sum hic. legēdo grāmaticā pficio. ad legendū grāmaticā sum p̄sto. Et p̄cipia. vt legēs grāmaticā. sum lectur. grāmaticā. Ista regula intelligit de p̄cipio hūc ita latā significatiōz sicut suū verbū a q̄ descendit. vt sicut h̄ verbū osculoz regit actū et abltm̄. vt osculoz te osculoz a te. sic etiā hoc p̄cipium osculat. vt suz osculat. te. sum osculat. a te. Sed illa duo p̄cipia osculās et osculatur. regūt tm̄ accusatiuū. vt osculās te. osculatur. te. qz osculās et osculatur. habēt tm̄ sensum actiuū. et osculand. hz sensus passiuū. Si mō dicendū est de p̄cipijs descendētibz a verbis p̄m̄ nibus. vñ vers. Verbū cōe quāuis agat et patiat. Sola p̄ans enis rus actio significat. Dus solū patit p̄tus vtrūqz notatur.

Decimanoa regula ē ista. Om̄e primū supinū terminat i um. et est futuri t̄pis. et p̄struif cū p̄bo significāte motū ad locū. vt vado dormitē. i. ad locū in q̄ dormia. Sed vltimū supinū terminat in u. et est p̄teriti t̄pis. et p̄struif cū verbo significāte motū de loco. vt venio auditu sermonē. i. de loco in q̄ audiui sermonē.

Tercima regula ē ista. Adiectiuū restringit substantiuū ad standū secū in eodē ḡne. et ecōuerso. Exemplū primi. vt dicēdo. Albo hō. hoc adiectiuū albo restringit illud substantiuū homo ad standū secū in masculino ḡne. Exemplū secūdi. vt dicēdo. felix vir. hoc substantiuū vir restringit hoc adiectiuū felix ad standū secū in masculino ḡne.

Uicesima prima regula est ista. q̄ omne verbū mūdi p̄teregere datiuū casum a p̄te post. vt do tibi. doceo tibi p̄trū. vñ versus. Non est in mūdo verbū quodcūqz sit illud. Quin possit regere casum quādoqz datiuū.

Constructio tripliciter accipitur. scz. Cōiter. p̄prie et p̄p̄issime. Cōstructio cōmuniter capta. Est p̄structibiliū vnio. Et diuidit i p̄structionē p̄gruā et incōgruā. Cōstructio p̄grua est illa in q̄ p̄structibilia fm̄ sua accidētia debite sunt vnita. vt albo hō. Cōstructio incōgrua est illa. in q̄ p̄structibilia fm̄ sua accidētia indebite sunt vnita. vt vir bellica. sponsa pudicus. albus mulier. alba equ. Sed p̄structio p̄prie capta. est p̄structibiliū vnio ex modis significādi causata ad exprimendū p̄grue mentis cōceptū finaliter adinūera. Et diuidit i p̄structionē p̄fectā et imp̄fectam. Cōstructio p̄fecta est q̄ p̄fectā sn̄iam demōstrat in auditoze cōstrz